

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость, финансово-хозяйственная деятельность субъектов предпринимательства, механизм влияния НДС, возмещение НДС.

Voitkiv O.V., Khoma I.B. Mechanism of VAT impact on financial and economic activity of the subjects of business.

Different aspects of the impact of VAT on financial results and financial position of enterprises-taxpayers were considered through the assessment of general mechanism of impact. The necessity of improving the process for collecting VAT was grounded and the proposals to reduce the negative effects of the tax on its taxpayers were designed.

Keywords: value added tax, financial and economic activity of subjects of business, mechanism of VAT impact, VAT refund.

УДК 314.17+551.5

Доц. Л.І. Гальків, канд. екон. наук – Львівська КА

**РИЗИКИ ПРОЛОНГАЦІЇ ЛЮДСЬКИХ ВТРАТ УКРАЇНИ
В УМОВАХ КРИЗИ**

Проаналізовано тенденції людських втрат в Україні. Виділено чинники їх збільшення в умовах світової кризи та оцінено їх пролонгацію на посткризовий період.

Ключові слова: людські ресурси, людський капітал, управління людськими втратами

Постановка проблеми. Стабілізація темпів соціально-економічного розвитку України в посткризовому періоді, окрім іншого, ґрунтується на забезпеченні стабільного людського розвитку. Основою забезпечення такої стабільності на перспективу має стати розроблення наукових підходів до попередження й зменшення втрат людського капіталу. Дослідження цієї проблеми є актуальним, оскільки саме у післякризовий період виявляються приховані раніше можливості для зменшення втрат і прискорення розвитку. За умови їх якнайвдалішого використання Україна зможе увійти до переліку країн, які вийдуть з кризи оновленими та здатними до динамічного зростання.

Аналіз досліджень та публікацій. Серед іноземних дослідників, які вивчають можливості впливу людських ресурсів на економічне зростання держави, можна виокремити дослідження Г. Беккера, Л. Бенсла, М. Блауга, Е. Денісона, П. Друкера, Х. Келлена, Д. Мінцера, Б. Мільнера, Р. Паттори, Т. Сакайя, Т. Шульца та інших. Вивченню перспектив людського розвитку приділяє значну увагу також чимало вітчизняних науковців. З-поміж них можна виокремити роботи О. Амоші, Д. Богині, Є. Бойка, В. Геєця, О. Грішної, В. Куценко, І. Лапшиної, Е. Лібанової, А. Мельник, А. Мокія, В. Пили, С. Писаренко, А. Ревенка, У. Садової, Л. Семів, Л. Шевчук та інших. Проте на сьогодні мало дослідженням залишається питання визначення можливих перспектив зменшення людських втрат нашої країни.

Метою дослідження є виокремлення ризиків, які, спричинивши збільшення вітчизняних людських втрат в умовах глобальної кризи, можуть мати пролонговану дію на посткризовий період.

Виклад основного матеріалу. Головними завданнями загальної економічної політики України на сучасному етапі є прискорення темпів економічного розвитку унаслідок спричинених світовою кризою деформацій: зменшення доходів, зниження купівельної спроможності, погіршення соціального захисту насе-

лення, збільшення безробіття, загострення соціальної напруженості в суспільстві тощо. У стратегії після кризового періоду виділяють два етапи [1, с. 31]: 1) 2009-2012 рр. – подолання кризи та досягнення макроекономічної стабілізації і відновлення зростання; 2) 2013-2020 рр. – формування фундаментальних основ сталого розвитку, активізація реформ із подальшим закріпленням стійких темпів розвитку. Метою розвитку вітчизняної економіки на першому етапі є мінімізація негативного впливу світової кризи на економіку України з оздоровленням її реально-го сектору. Стратегічними цілями на посткризовий період має стати посилення фундаментальних чинників сталого розвитку, зокрема створення сприятливих умов активізації людського потенціалу.

Одним із визначальних чинників кількісного складу людських ресурсів виступає динаміка населення. Визначені нами лінійні тренди (табл. 1) показують, що Україна, вступивши в смугу депопуляції, щорічно зменшувала наявне населення в середньому на 404,2 тис. осіб, а постійне – на 323,8 тис. осіб і дають підставу прогнозувати на першому етапі посткризового періоду подальшу негативну тенденцію. Ця тенденція великою мірою зумовлюватиметься від'ємним природним приростом, абсолютна величина якого, починаючи з 2002 р., зменшується, проте у найближчі два роки смертність перевищуватиме народжуваність.

Табл. 1. Трендові рівняння чисельності населення України*

Категорія населення	Рівняння тренду (за даними на початок 1994-2010 рр.)	Коефіцієнт детермінації
Наявне	$52345 - 404,2 \cdot t$	0,9886
Постійне	$51895 - 384,8 \cdot t$	0,9909

Примітка: * складено за [2]

Незважаючи на щорічне прогресування онкологічних захворювань у наших співвітчизників, однак серед причин смертності варто очікувати подальшого збільшення частки хвороб системи кровообігу (рис. 1). Частка ж смертей з причин новоутворів за останнє десятиліття щорічно зменшувалася і варіювала від 13,35 % (1999 р.) до 11,79 % (2009 р.).

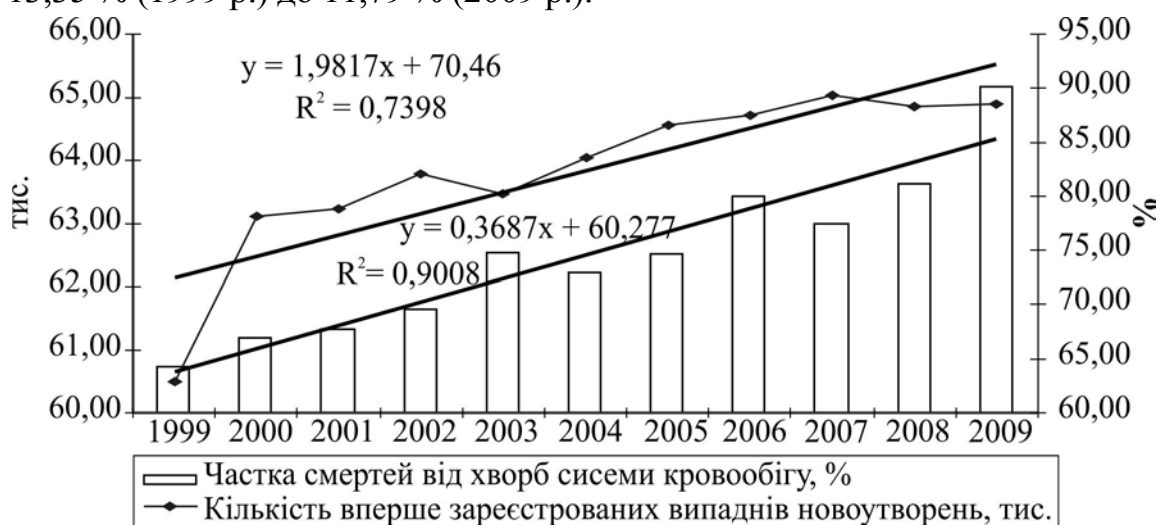

Рис. 1. Динаміка реєстрації новоутворів та частки смертей від хвороб кровообігу Україні за 1999-2009 рр.

Серед інших ризиків, які перешкоджатимуть прискоренню темпів економічного розвитку України, на наш погляд, варто виділити низку характерних

причин, які в час світової кризи зумовили збільшення вітчизняних втрат людського капіталу:

- хибі структурної перебудови економіки та спад інвестиційної активності під впливом перманентних політичних збурень;
- диспропорційність ринку праці, недосконалість механізмів його регулювання;
- недосконалість нормативно-правової й законодавчої бази у сфері людських ресурсів, недотримання норм трудового законодавства, наявність тіньової зайнятості, "чорних" доходів та прихованого безробіття, незадовільні умови праці;
- неврегульованість міграційних процесів, розбалансованість попиту та пропозиції робочої сили.

Варто також зацентрувати увагу на низьку вартість вітчизняної робочої сили, велике навантаження на фонд оплати праці, зростання заборгованості з заробітної плати. І хоч у структурі сукупних ресурсів домогосподарств щорічно зростає частка грошових доходів (табл. 2), у складі останніх швидкість зміни оплати праці відстає від приросту пенсій стипендій, інших соціальних допомог.

Табл. 2. Динаміка частки доходів у грошових ресурсах домогосподарств України за 1999-2009 рр. (Складено за [2])

Рік	Частка у грошових доходах, %				
	оплата праці	доходи від підприємницької діяльності	доходи від продажу с/г продукції	пенсії, стипендії, соціальні допомоги, надані готівкою	грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи
1999	34,1	2,6	3,8	16,2	7,1
2000	37,1	2,4	5,3	15,9	7,4
2001	40,8	3,1	5,5	18	8,4
2002	42,8	3,2	5,0	20,4	8,6
2003	44,9	3,4	5,4	18,4	9
2004	45,2	4,4	4,8	22,2	8,5
2005	46	4,9	4,6	24	6,9
2006	48,4	4,6	3,8	23,7	7,1
2007	50,6	5,2	3,6	23	6,6
2008	49,4	5,3	3,3	23,1	6,8
2009	47,9	5,1	2,9	26	6,6
Середньорічний темп зміни	1,035	1,070	0,973	1,0486	0,993

Наслідки фінансово-економічної кризи також виявилися у стрімкому збільшенні частоти проявів "кризи ідентичності". Остання характеризується нездатністю особи прийняти ту роль, яку їй визначає суспільство на певній стадії розвитку, або неможливістю пристосовуватися до цієї ролі. За таких обставин людина не може реалізувати свої потреби, розкритися в роботі й творчості, забезпечити існування своїм близьким. Вона одержима почуттям провини перед ними, страхом за їхню долю, відчуває, що нікому не потрібна. Близько 40 % людей, які пережили таку кризу, поринають в себе, 12 % озлоблені, їхня поведінка має саморуйнівний характер.

І хоча тенденція злочинності за 1990-2009 рр. в абсолютних вимірниках описується лінійними рівняннями з від'ємною швидкістю скорочення (рис. 2), однак у відносних показниках ця динаміка не виявляє рівномірного покращення (рис. 3).

Рис. 2. Динаміка та лінійні тренди абсолютних показників злочинності в Україні за 1990-2009 рр.

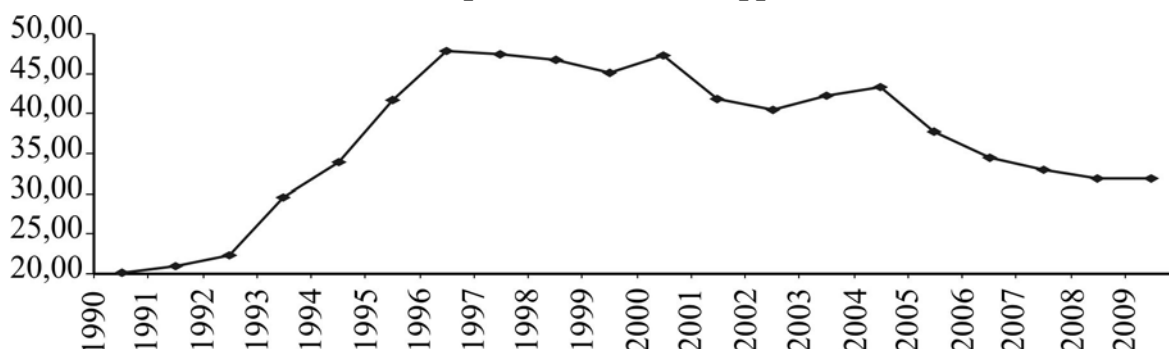

Рис. 3. Кількість засуджених на 10 тис. осіб населення України

Наша країна входить до групи країн із високим рівнем суїцидальної активності (рис. 4). Зокрема, у 2009 р. в Україні життя з власної ініціативи позбулися близько 10 тис. осіб (21 особа на кожні 100 тисяч населення).

Рис. 4. Поділ ВООЗ країн за рівнем суїцидальної активності [3]

Пік цієї активності за останні 20 років спостерігався у період 1996-2000 рр., коли на 100 тис. українців припадало щорічно близько 30 самогубств. Самогубства у нас посідають одне з перших місць за частотою смертельних нещасних випадків, разом з жертвами автомобільних аварій і алкогольними отруєннями. При цьому, варто зауважити, що реальні цифри суїцидальної активності у кілька разів вищі, оскільки офіційна статистика фіксує лише летальні випадки.

Багато випадків маскуються під нещасні випадки; по-перше, самими самогубцями за певних обставин та способів позбавлення життя; по-друге, їхніми родичами, на яких не лежатиме тінь самогубця, і він може бути похований з дотриманням релігійних обрядів; по-третє, правоохоронними органами, яким відпадає необхідність проводити доскональне розслідування, (наприклад, з'ясовувати, а чи не довів хтось людину до самогубства, адже в такому разі вже треба порушувати кримінальну справу). Також ніхто не фіксує випадки невдалих спроб піти з життя, яких у 7-10 разів більше.

Іншою соціопатією в Україні можна вважати сучасну ситуацію з туберкульозом. Незважаючи на позитивні зрушення в контролі цієї недуги, рівень захворюваності ще залишається на епідемічному рівні. Кількість захворілих на туберкульоз, починаючи з 1992 р., неухильно зростала і досягла максимуму (84,5 випадку на 100 тис населення) у 2005 р. Відповідно показник смертності за цей же період збільшився в 2,7 раза (з 9,5 до 25,3 випадку на 100 тис населення). З 2006 р. Відзначається сповільнення прогресу хвороби. Так, у 2009 р. захворюваність на туберкульоз становила 74,4 випадку на 100 тис. населення (31,81 тис. осіб), що на 7 % менше, 2008 р., і на 12 % менше 2005 р. Рівень смертності знизився на 29 %, тобто з 25,3 випадку на 100 тис населення у 2006 р. до 18,2 випадку на 100 тис. населення у 2009 р. (7,68 тис. осіб). Вплив цієї соціопатії на зростання втрат людського капіталу передусім зумовлений тим, що близько 86 % хворих на туберкульоз становлять особи працездатного і репродуктивного віку. З усіх вперше виявлених хворих на туберкульоз у 2009 р. непрацюючі працездатного віку становили 53,1 %, пенсіонери – 13,3 %, робітники – 12,1 %, вперше виявлені хворі, які зареєстровані в інших міністерствах і відомствах – 4,2 %, службовці – 3,7 %, робітники аграрного сектора – 1,3 %, особи без постійного місця проживання – 1,5 %, учні – 1,9 %, медичні працівники – 1,7 %, особи, які повернулися з місць позбавлення волі – 0,5 %, студенти – 1,9 %, приватні підприємці – 0,9 %, інші – 4,0 % [4].

За оцінками ВООЗ, в Україні 16 % хворих з новими випадками туберкульозу мають мультирезистентну форму захворювання, а серед повторних випадків її частота перевищує 50 %. Загальна кількість пацієнтів з хіміорезистентним туберкульозом у 2009 р. становила 22,4 тис. Україну віднесено до 27 країн світу, в яких зосереджено 85 % всього тягаря мультирезистентного туберкульозу, вона посідала у 2009 р. 4-те місце в світі за його поширеністю. У 2008 р. це було 5-те місце після Азербайджану, Молдови, Казахстану, Узбекистану [4]. Проблемним залишається питання проведення ефективної профілактичної роботи, котра ускладнюється недостатнім бюджетним фінансуванням заходів, передбачених Загальнодержавною програмою протидії захворюванню на туберкульоз на 2007-2011 рр.

Окрім того, що соціопатії змінюють структуру інвалідності і смертності, соціальна сфера сьогодні перетворюється на джерело соціальної диференціації. Перманентна недостатність обсягів фінансування освіти та охорони здоров'я підриває їх матеріальну основу розвитку, гальмує розвиток нових технологій і впроваджень інновацій, а незабезпечена відповідною системою доходів комерціалізація соціально-культурних послуг робить їх недоступними для великої частини населення. Через здорожчання навчання (навіть у муніципальних школах) наростають розходження у стартових позиціях школярів, а вузи закріплюють деформовану соціальну структуру і кастові розходження. Стрімкий процес концентрації капіталу переважно у формі поглинання олігархічним бізнесом, насамперед,

підприємств із високою результативністю та ефективністю менеджменту, призвів до того, що понад 70 % приросту ВВП досягається за рахунок діяльності підприємств, котрі належать 50 найбагатшим бізнесменам України.

Висновки. На сьогодні, враховуючи складну ситуацію, яка склалася в національній економіці, для забезпечення подолання наслідків кризи в Україні, важливим завданням виступає розроблення заходів, які б на державному та на регіональному рівнях зменшували дестимулятивний вплив чинників людського капіталу. Серед них: нестача робочої сили внаслідок скорочення чисельності населення, погіршення його демографічної структури, диспропорцій соціальної організації, відсутності єдиних соціальних стандартів освіти та охорони здоров'я, неналежного соціального захисту. Перспективи подальших наукових досліджень варто здійснювати у руслі виявлення резервів та розроблення заходів зменшення людських втрат, спричинених неврегульованістю міграційних процесів, зростанням заборгованості заробітної плати, непропорційністю темпів зміни оплати та продуктивності праці тощо.

Література

1. Осипчук Д.Г. Перспективи фінансового та економічного розвитку України в післякризовий період / Д.Г. Осипчук // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. – 2010. – № 3(106). – С. 30-34.
2. Сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Бородин С. Добровольная смерть Украины: хроника самоубийств / С. Бородин. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.cipro.com.ua/print.php>.
4. Рівень захворюваності на туберкульоз в Україні зменшується, але досі залишається епідемією. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.newsru.ua/ukraine/24mar2010>.

Галькив Л.И. Риски пролонгации человеческих потерь Украины в условиях кризиса

Проанализированы тенденции человеческих потерь в Украине. Выделены факторы их увеличения в условиях мирового кризиса и оценена их пролонгация на посткризисный период.

Ключевые слова: человеческие ресурсы, человеческий капитал, управление человеческими потерями

Galkiv L.I. Risks of prolongation of human losses of Ukraine of are in the conditions of crisis

The analysis of tendency of human losses is given in Ukraine. The factors of increase of human losses are selected in the conditions of world crisis. Prolongation of human losses is appraised on a period after a crisis.

Keywords: human capitals, human capital, management human losses

УДК 338.567

Ст. викл. Р.З. Дарміць,
магістрант В.О. Вишневецька – НУ "Львівська політехніка"

АНДЕРАЙТИНГ: СУТНІСТЬ, ВИДИ, ФУНКЦІЇ ТА ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ

Розглянуто сутність поняття "андерайтингу"; на базі дослідження основних положень світової та вітчизняної практики структуровано види і характеристики андерайтингу, виявлено основні функції андерайтингу у страхуванні, банківській та інвес-